

به نام خدا

روانشناسی رشد شناختی از کودکی تا نوجوانی

مؤلف:

شهلا زرپرور

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: زرپرور، شهلا، ۱۳۵۶
عنوان و نام پدیدآور: روانشناسی رشد شناختی از کودکی تا نوجوانی / مولف شهلا زرپرور.
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۶۷ ص.
شابک: ۹-۵۸۴-۴۰۸-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: کودکی تا نوجوانی - روانشناسی رشد شناختی
رده بندی کنگره: GV۳۷۲
رده بندی دیویی: ۳۷۲/۹۵
شماره کتابشناسی ملی: ۹۷۶۲۱۵۱
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: روانشناسی رشد شناختی از کودکی تا نوجوانی

مولف: شهلا زرپرور

ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳

چاپ: زربرد

قیمت: ۱۶۷۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹-۵۸۴-۴۰۸-۶۲۲-۹۷۸

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

فهرست

- مقدمه: ۱۱
- بخش اول: مبانی نظری روانشناسی رشد شناختی ۱۳
- فصل یکم: تاریخچه نظریه‌های روانشناسی رشد شناختی ۱۳
- نقش فلسفه در نقشه راه ذهن در حال رشد: ریشه‌های معرفتی روانشناسی رشد شناختی ۱۳
- نقشه‌ای از اندیشه‌ها: نگاهی مشترک و متفاوت به رشد شناختی کودکان و نوجوانان ۱۴
- تحولات دیدگاه رشد شناختی کودکان: ۱۶
- نقش پررنگ سایه‌های محیط در نقاشی ذهن کودک: ارزیابی تجربیات محیطی در رشد شناختی ۱۸
- نقش نقشه راه شناختی: سفر از کودکی تا نوجوانی در کلاس درس ۱۹
- نقوش پنهان رشد: تبیین تفاوت‌های فردی در رشد شناختی کودکان ۲۱
- نقش شگرف نردبان شناخت: توجهی نو به نظریه‌های رشد شناختی در آموزش و پرورش ۲۲
- نگاه نو به نقشه راه رشد شناختی: چالش‌ها و فرصت‌های پیش رو ۲۳
- فصل دوم: نظریه‌های رشد شناختی پیاژه ۲۷
- نقش جهانی ساختارهای ذهنی: آیا مسیر رشد شناختی کودکان همه یکسان است؟ ۲۷
- پازل‌های رشد شناختی: حل مسئله و تفکر انتقادی در نردبان پیاژه ۲۸
- نقش شکفت‌انگیز سازگاری در اذهان کودکان: بررسی انتقادی نظریه پیاژه ۳۰
- نقش باغ ذهن در حال رشد: طراحی محیطی مطابق با مراحل شناختی پیاژه ۳۱
- نگاهی به تعامل در نظریه پیاژه: ۳۳
- راهی برای فهم و همراهی با رشد شناختی کودکان: ۳۴
- نقش نقشه‌های ذهنی: چگونگی استفاده از نظریه پیاژه در طراحی آموزشی ۳۶

راهی برای فهمِ متفاوتِ ذهنِ در حالِ رشد: مقایسه‌ی دیدگاه‌های پیاژه و ویگوتسکی ۳۷

فصل سوم: نظریه‌های رشد شناختی ویگوتسکی ۳۹

راه‌بردهای یادگیری: بهره‌گیری از منطقه‌ی توسعه‌ی نزدیک در آموزش کودکان ۳۹

نقشِ پیوندِ لفظ و اندیشه در رشدِ شناختیِ کودکانِ خردسال: ۴۰

نقشِ شگرف «راهنمایان» در طوفانِ شناختیِ دورانِ کودکی و نوجوانی: نگاهی به نظریه

ویگوتسکی ۴۲

نقشِ ابزارهای روانشناختی در رشدِ شناختیِ کودکان و نوجوانان: یک نگاهِ کاربردی ۴۳

نقشِ تعامل اجتماعی در رشدِ شناختیِ کودک معاصر: نگاهی به نظریه ویگوتسکی ۴۴

چالش‌ها و فرصت‌های فهمِ رشدِ شناختی: نگاهی به نظریه ویگوتسکی در سایه اندیشه‌های

پیشگامانه ۴۶

نقشِ رنگین‌کمان فرهنگ در رشدِ شناختی: نگاهی از منظر ویگوتسکی ۴۷

نقشه‌ی یادگیری تعاملی: طراحی آموزشی کودکانه با رویکرد ویگوتسکی ۴۹

بخش دوم: مراحل رشد شناختی در کودکی ۵۱

فصل چهارم: نظریه‌های رشد شناختی اطلاعاتی ۵۱

راهی برای فهمِ تفاوت‌های شناختی در کودکان و نوجوانان: نگاهی از منظر پردازش اطلاعات

..... ۵۱

نقش‌های پنهان حافظه: ریشه‌های شناختی در دوره کودکی و نوجوانی ۵۳

نقش آموزش در نقشه راهیابی به دنیای پیچیده تفکر: تأثیر آن بر رشد شناختی کودک و

نوجوان ۵۴

نقشه راهی نوین برای نقوش ذهنی: بهبود عملکرد شناختی در کودکان و نوجوانان از منظر

پردازش اطلاعات ۵۶

نقش پردازش اطلاعات در نقشه رشد شناختی کودک و نوجوان: ۵۷

نقشه راه ذهن در حال رشد: مقایسه نظریه پردازش اطلاعات با دیگر رویکردهای رشد شناختی	۵۹
نقش معماگونه توجه، استدلال و حل مسئله در پازل رشد شناختی کودکان و نوجوانان	۶۰
نقش پردازش اطلاعات در طوفان شناختی دوران کودکی و نوجوانی	۶۱
فصل پنجم: رشد شناختی در دوران نوزادی و شیرخوارگی	۶۵
نقش معجزه آسای تحریک در پویایی ذهن نوپا: راهکارهایی برای شکوفایی رشد شناختی	۶۵
نقشه‌راهی برای نقشه‌های ذهنی: تسریع رشد شناختی در دوران کودکی و نوجوانی	۶۶
نقش آفرینان خرد: نقش تجربه و محیط در رشد ذهنی کودک نوپا	۶۸
نقشه راهی به سوی فهم رشد شناختی کودک: بررسی مسیر پیشرفت	۶۹
نقش شگفت‌انگیز بازی در نقشه راه رشد شناختی نوزادی	۷۰
آهنگ هماهنگ رشد: رقص پیچیده حسی حرکتی و شناختی در کودکی و نوجوانی	۷۲
نقشه‌راهی برای حل مسئله: نهادینه کردن مهارت‌های تفکر انتقادی در کودکان	۷۳
نغمه‌های نوظهور اندیشه: تمایزهای رشد شناختی کودکان با استعداد و کودکان عادی	۷۵
فصل ششم: رشد شناختی در دوران پیش‌دبستانی	۷۷
نقش خلاقانه بازی در رشد شناختی کودک پیش‌دبستانی	۷۷
نقش آفرینی منطق در دنیای کودکان: پرورش استدلال در پیش‌دبستانی	۷۸
نقشه‌ی شگفت‌انگیز ذهن در حال شکل‌گیری: طراحی روش‌های یادگیری مؤثر برای کودکان پیش‌دبستانی	۸۰
کانون‌ها و محیط‌های آموزشی در شکل‌گیری ذهن نو:	۸۲
بررسی تأثیر خانه و مدرسه بر رشد شناختی پیش‌دبستانی	۸۲
نقش شگرف شناخت در آفرینش روابط اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی	۸۳

نقش آفرینی ذهن کنجکاو: تقویت خلاقیت و نوآوری در کودکان پیش دبستانی	۸۴
نقشه برداری از نقشه های ذهنی: ارزیابی و پیگیری رشد شناختی در دوره پیش دبستانی ..	۸۶
نگرانی های رشد شناختی در دوران پیش دبستانی:	۸۷
بخش سوم: عوامل موثر بر رشد شناختی در نوجوانی	۹۱
فصل هفتم: رشد شناختی در دوران دبستان	۹۱
راهی برای توسعه تفکر انتزاعی در کودکان دبستانی:	۹۱
پیچ و خم های ذهن جوان: رمزگشایی از ارتباط رشد شناختی و مهارت های حل مسئله در دانش آموزان دبستان	۹۲
نقش نهان بازی ها و رسالت اجتماعی در رشد فکری کودکان دبستانی:	۹۴
ابعاد گوناگون هوش در یادگیری دانش آموزان دبستانی:	۹۵
نقشه ی راه شناختی کودکان دبستانی: مسیر ردیابی و سنجش پیشرفت	۹۷
تعاملات شناختی: نقش خانواده و جامعه در رشد دانش آموزان دبستانی	۹۸
راه های نوینی برای گشودن درهای فهم در دوران دبستان:	۹۹
رازهای رشد شناختی در دوران دبستان: موانع پنهان	۱۰۱
فصل هشتم: رشد شناختی در دوران راهنمایی	۱۰۳
ذهن راهنمایی: استراتژی های تقویت تفکر انتقادی و حل مسئله	۱۰۳
نقشه ی راهی برای پرواز ذهن: ارتقای درک انتزاعی در نوجوانان	۱۰۴
آوای یادگیری: گروهی یا انفرادی؛ مسیرهای گوناگون رشد شناختی نوجوانان	۱۰۶
نقش فناوری نوین در نقشه راه رشد شناختی کودکان و نوجوانان	۱۰۷
طوفان اندیشه و تغییر: چالش های شناختی دوران راهنمایی	۱۰۹
نقشه راه یادگیری مؤثر در دوران راهنمایی: دستیابی به توانمندی های شناختی	۱۱۰
نغمه های اندیشه: سیمای رشد شناختی در گذرگاه راهنمایی	۱۱۲

نقشه راهی نو برای درک ذهن نوجوان: بررسی رشد شناختی در دوره راهنمایی ۱۱۳

فصل نهم: نقش عوامل زیستی در رشد شناختی ۱۱۵

رؤیای بلوغ: تأثیر هورمون‌ها بر سفر شناختی نوجوانان ۱۱۵

نقش تغذیه و خواب در رشد شناختی کودک: ریشه‌های پنهان موفقیت ۱۱۶

پازل‌های مغزی در رشد شناختی: یک نگاه عمیق به اختلالات رشدی ۱۱۸

نقش آفرینی متقابل: تأثیر پیچیده ژن‌ها و محیط در بالیدن ذهن کودک ۱۱۹

نقش نهفته زیست‌شناسی در سیر رشد شناختی کودکان و نوجوانان ۱۲۰

نقش شگرف هم‌افزایی ژن‌ها و محیط در شکل‌گیری ذهن نوجوان ۱۲۲

نقش ارث و زیست‌شناسی در شکل‌گیری ذهن در حال رشد: سفر از کودکی تا نوجوانی ۱۲۴

تصویربرداری مغزی در رمزگشایی رشد شناختی کودک و نوجوان: ۱۲۵

فصل دهم: تأثیر عوامل اجتماعی و فرهنگی بر رشد شناختی ۱۲۷

نقش شگرف همسالان در آینه‌ی رشد شناختی نوجوانان: ۱۲۷

نقوش فرهنگی در تابلو نقاشی رشد شناختی: ۱۲۸

تأثیر پنهان رسانه‌ها در شکل‌گیری ذهن جوان: ۱۳۰

نقش نردبان‌های اجتماعی در رشد شناختی: تفاوت‌های پنهان در دنیای کودکی و نوجوانی

..... ۱۳۱

نقش پنهان پرده‌داران: چگونه باورهای اجتماعی و فرهنگی، مسیر تفکر کودکان و نوجوانان

را شکل می‌دهند ۱۳۳

نقش باغبان اندیشه: سیستم آموزشی و رشد تفکر در کودکان و نوجوانان ۱۳۴

نقش پازل فرهنگی در معماری رشد شناختی: بررسی تأثیر تفاوت‌ها ۱۳۶

نقش آفرینی محیط: کاشت بذرهاى اندیشه در کودکان و نوجوانان ۱۳۷

فصل یازدهم: اهمیت تعاملات اجتماعی و ارتباطات در نوجوانی ۱۴۱

نقش معاشرت در آینه‌ی خودکارآمدی: آگاهی از تأثیرات پیچیده ۱۴۱

نقش پنهان خانواده در معماری ذهن نوجوان: ۱۴۲

سایبری و حقیقی: تاثیر فضای آنلاین بر تعاملات اجتماعی نوجوانان ۱۴۴

راه‌های نوین پرورش تعاملات اجتماعی مثبت در نوجوانان: ۱۴۵

نقش همزاد اجتماعی در رشد شناختی نوجوانان: ۱۴۶

روابط نوجوانانه: ۱۴۸

نغمه‌های متفاوت نوجوانی: نقش فرهنگ در رشد شناختی ۱۴۹

راه‌های هموار کردن جاده‌ی اجتماعی: پیشگیری از تنهایی و انزوای اجتماعی در نوجوانان

..... ۱۵۱

فصل دوازدهم: رشد استدلال و حل مسئله در نوجوانان ۱۵۳

نقش شطرنج در تابلوی رشد شناختی: عوامل تأثیرگذار بر حل مسئله در نوجوانان ۱۵۳

تأثیرات اجتماعی و فرهنگی: ۱۵۳

تجارب شخصی و پیشین: ۱۵۴

عوامل آموزشی: ۱۵۴

محدودیت‌های شناختی: ۱۵۴

تأثیرات محیطی: ۱۵۴

نقشه‌ی راهی برای شکوفایی عقلانیت نوجوان: نهادینه کردن استدلال و حل مسئله ۱۵۵

نقشه‌ی ذهنی نوجوان: رمزگشایی از تفاوت‌های فردی در استدلال و حل مسئله ۱۵۶

نوآوری در اندیشه نوجوان: بررسی استراتژی‌های حل مسئله در دوره نوجوانی ۱۵۸

راه پیچیده تصمیم‌گیری اخلاقی در گذر از کودکی به نوجوانی: ۱۵۹

نقش محیط و آموزش در شکل‌گیری استدلال و حل مسئله نوجوانان: ۱۶۱

آینه دو جانبه: تمایز و مدیریت استدلال منطقی و احساسی در نوجوانان ۱۶۲

سفر پیچیده تفکر: چالش‌های استدلال و حل مسئله در نوجوانان ۱۶۴

منابع ۱۶۷

مقدمه:

با بررسی‌های دقیق و علمی، نگاهی به چگونگی شکل‌گیری مهارت‌های اساسی، مثل توجه، حافظه، زبان و استدلال در طول این سال‌های طلایی می‌اندازیم. مراحل مختلف رشد شناختی از نوزادی تا نوجوانی رو با هم مرور می‌کنیم، و خواهیم دید که چه تغییرات چشمگیری در نحوه‌ی تفکر و درک کودک و نوجوان اتفاق می‌افتد. این تغییرات، تحت تأثیر عوامل مختلفی مثل تجربه‌ها، تعاملات اجتماعی، و البته ژنتیک، شکل می‌گیرند.

به‌خصوص، روی چگونگی یادگیری، حل مسئله، و نحوه‌ی درک جهان پیرامون در این دوره‌ها متمرکز می‌شیم. از چگونگی درک نمادین در کودکی تا توانایی استدلال انتزاعی در نوجوانی، با جزئیات بیشتری به بررسی این تغییرات می‌پردازیم. همونطور که در این مسیر قدم برمی‌داریم، به دنبال پاسخ به سوالات مهمی خواهیم بود، مثلاً چطور کودک از یک فکر ساده به یک فکر پیچیده می‌رسد؟ چطور فرضیه‌سازی می‌کند و حل مشکل می‌کند؟ و چطور با این پیشرفت‌ها، فردی مستقل و باهوش تربیت میشه؟

هدف اصلی این کتاب، این است که شما رو با مفاهیم کلیدی و مدل‌های مختلف در روانشناسی رشد شناختی آشنا کند. می‌خوایم به نگاه کامل و جامع به این مسیر جذاب رشد شناختی داشته باشیم، و در عین حال، سعی می‌کنیم از زبان ساده و قابل فهمی استفاده کنیم تا بتونیم این اطلاعات رو به‌خوبی درک کنید و برای به‌کارگیری بهترشون در زندگی روزمره آماده بشید.

بخش اول:

مبانی نظری روانشناسی رشد شناختی

فصل یکم:

تاریخچه نظریه‌های روانشناسی رشد شناختی

نقش فلسفه در نقشه راه ذهن در حال رشد: ریشه‌های معرفتی روانشناسی رشد

شناختی

رشد شناختی کودک و نوجوان، فرآیندی پیچیده و شگفت‌انگیز است که همواره دغدغه ذهن‌های کنجکاو را برانگیخته است. درک نحوه‌ی شکل‌گیری تفکر، استدلال و حل مسئله در این دوره‌های حیاتی، نیازمند نگاهی ژرف به تاریخ اندیشه و تاثیر فلسفه بر روانشناسی رشد شناختی است. نظریه‌های روانشناسی، مانند بسیاری از حوزه‌های دانش، از ریشه‌های فلسفی خود آب می‌خورند و نظریه‌های گذشته در شکل‌گیری و تکامل آن‌ها نقشی اساسی ایفا کرده‌اند.

فلاسفه یونان باستان، با پرسش‌هایی پیرامون ماهیت دانش و نحوه‌ی دستیابی به آن، بذرهایی برای بررسی‌های روانشناختی آینده کاشتند. افلاطون، با تأکید بر وجود ایده‌ها و دانش فطری، در واقع نوعی «پیش‌بینی» از ظرفیت‌های درونی ذهن را مطرح کرد که بعدها در نظریه‌های رشد شناختی، به ویژه در بحث توانایی‌های ذاتی و آمادگی‌های اولیه، بازتاب یافت. در مقابل، ارسطو با تأکید بر تجربه و مشاهده، راهی متفاوت برای شناخت را پیشنهاد کرد. این تمایز بنیادی بین دانش فطری و دانش تجربی، در مباحثی همچون «ساختارگرایی» و «رفتارگرایی» در روانشناسی مدرن بازتاب یافته است.

نظریه‌های فلسفی قرن هفدهم و هجدهم، با مطرح کردن مفهوم «ذهن خالی» یا «Tabula Rasa» و تأکید بر نقش محیط در شکل‌گیری دانش، سرآغاز دیدگاهی جدید در این حوزه بودند. این ایده‌ها، به ویژه در نظریه‌های رفتارگرایی تأثیر عمیقی داشت و درک ما از نقش تجربه‌های محیطی و آموزش در رشد شناختی را تغییر داد. در کنار این دیدگاه، نظریه‌های شناختی با تمرکز بر فعالیت ذهنی و فرآیندهای ذهنی همچون تفکر، حل مسئله و حافظه، رویکرد جدیدی را در بررسی رشد شناختی معرفی کردند و به ما کمک کردند تا فرایندهای درونی ذهن را به عنوان عامل تعیین کننده در رشد شناختی به رسمیت بشناسیم.

اندیشه‌های فلاسفه قرن بیستم و خصوصاً نظریه‌های مطرح‌شده در زمینه «ساختارگرایی» و «تحلیل رفتار»، الگوهای جدیدی را در این مسیر ارائه کردند. مثلاً، برخی فلاسفه، با تمرکز بر روش‌های تجربی و علمی، به روانشناسی کمک کردند تا مسیر روش‌شناسی خود را محکم‌تر کند. نظریه‌های رشد شناختی، همچون نظریه‌های پیاژه و ویگوتسکی، از این پیش‌زمینه فلسفی رشد کردند و به نحو شگفت‌انگیزی در پی پاسخگویی به سؤالات فلسفی پیرامون ماهیت دانش، فرایندهای ذهنی و نقش اجتماعی در رشد شناختی بودند.

بررسی تأثیر فلسفه بر روانشناسی رشد شناختی، یک سفر ذهنی جذاب و فکری است. این بررسی به ما کمک می‌کند تا بفهمیم چگونه پرسش‌ها و ایده‌های فلسفی گذشته، راه را برای توسعه نظریه‌های علمی مدرن روانشناسی رشد هموار کرده‌اند. تلاش برای درک دقیق این ریشه‌ها، به ما در ایجاد تصویری جامع‌تر و عمیق‌تر از ماهیت رشد شناختی کودک و نوجوان یاری می‌رساند.

نقشه‌ای از اندیشه‌ها: نگاهی مشترک و متفاوت به رشد شناختی کودکان و نوجوانان

تحقیق در حوزه روانشناسی رشد شناختی، سیر تکامل توانایی‌های ذهنی انسان را از کودکی تا نوجوانی به دقت بررسی می‌کند. این مسیر، پیچیده و پر از پیچ و خم است؛ اما با نگاهی دقیق‌تر می‌توانیم نقاط مشترک و متمایز در نظریه‌های مختلف را شناسایی کنیم. نظریه‌های متعددی، مانند نظریه‌های پیاژه، ویگوتسکی و همچنین نظریه‌های نوین‌تر، در تلاشند تا این سیر را ترسیم کنند. هر نظریه، از زاویه‌ای خاص به این پرسش اساسی نگاه می‌کند: چگونه توانایی‌های ذهنی ما رشد می‌کند؟

یکی از جنبه های مشترک در این نظریه ها، تاکید بر اهمیت تجربه و تعامل با محیط است. همه نظریه ها به نحوی، نقش تجربه ها و تعاملات کودک با محیط را در شکل گیری ساختارهای شناختی او برجسته می کنند. از طریق تجربه های مختلف، کودک مفاهیم و استدلال های پیچیده تری را می آموزد و به تدریج ساختارهای شناختی خود را بازسازی می کند. این رویکرد، به نوعی، با تمهیداتی درباره مراحل رشد، در تمامی نظریه ها به چشم می خورد. پیازه، به مرحله بندی های کیفی در رشد شناختی اشاره می کند، و ویگوتسکی بر نقش تعاملات اجتماعی و ابزارهای فرهنگی در شکل گیری فرآیندهای شناختی تاکید می ورزد. این رویکرد، در مباحث امروزی نیز مطرح است و مطالعات مدرن به بررسی عمیق تر این تعاملات پرداخته و به بررسی نقش عوامل بیولوژیکی و ژنتیکی در این فرایند پرداخته اند.

با وجود این نقاط مشترک، تفاوت های بنیادینی نیز در بین این نظریه ها وجود دارد. یک تفاوت کلیدی در نحوه ی نگرش به رشد شناختی به چشم می خورد. برخی نظریه ها، مانند نظریه پیازه، تاکید بر مرحله بندی های کیفی و پیشرفت های درونی ساختارهای شناختی دارند. در مقابل، نظریه های دیگر، مانند نظریه ویگوتسکی، به جنبه های اجتماعی و فرهنگی فرایند رشد شناختی می پردازند. ویگوتسکی، بر اهمیت محیط، تعاملات اجتماعی و ابزارهای فرهنگی در شکل گیری فرآیندهای شناختی کودکان و نوجوانان تاکید دارد.

یکی از تفاوت های دیگر، نوع تمرکز بر فرآیند یادگیری است. نظریه پردازان مختلف، رویکردهای متفاوتی به این موضوع دارند. در حالی که برخی بر یادگیری خالص و اکتساب اطلاعات تاکید می کنند، برخی دیگر، بر فرآیندهای ذهنی بالاتر و ساختارهای شناختی، مانند حل مسئله و استدلال، تمرکز دارند. این تفاوت ها در نحوه ی طراحی محیط های آموزشی و پرورش کودکان نیز منعکس می شود. برخی نظریه ها، مانند نظریه ویگوتسکی، بر آموزش هایی با تکیه بر فعالیت های تعاملی و همکاری تاکید دارند. این تعاملات را می توان به عنوان فرصت هایی برای رشد شناختی تلقی نمود.

علاوه بر این تفاوت ها در تمرکز بر جنبه های مختلف، رویکردهای مختلفی به بررسی توانایی های شناختی وجود دارد. برخی رویکردها بر رشد هوش تاکید دارند و برخی دیگر بر رشد شناختی به